

S
ygn. akt III C 172/23

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 października 2023 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie III Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Kamila Grajewska
Protokolant:	Aleksandra Kucharska

po rozpoznaniu w dniu 3 października 2023 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa Polskiego Funduszu Rozwoju Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko Z. G.

o zapłatę

oddala powództwo,

zasądza od powoda Polskiego Funduszu Rozwoju Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz pozwanego Z. G. kwotę 5417,00 zł (pięć tysięcy czterysta siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt: III C 172/23

UZASADNIENIE WYROKU

z 24 października 2023 r. (k. 226)

Pozwem skierowanym do Sądu Okręgowego w Warszawie Polski Fundusz Rozwoju Spółka Akcyjna z siedzibą w W. domagał się zasądzenia od Z. G. w postępowaniu upominawczym kwoty 129.461,66 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 22 listopada 2022 r. tj. od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz kosztami postępowania i odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego zgodnie z art. 98 §1 k.p.c. w tym kosztów zastępstwa procesowego wedle norm przepisanych, ewentualnie zasądzenia ww. kwoty w postępowaniu zwykłym. (pozew k. 3-64)

Powodowy Fundusz wskazał, że komornicy sądowi nie są w myśl art. 33 ustawy o komornikach i egzekucji przedsiębiorcami zaś beneficjentami programu PRF mogą być wyłącznie przedsiębiorcy w rozumieniu art. 4 ustawy Prawo przedsiębiorców. Wniosek o dofinansowanie subwencją ze względu na okoliczności związane z pandemią był badany wyłącznie pod względem formalnym, zaś całość postępowania o udzielenie wsparcia odbywała się poprzez systemy informatyczne, w tym systemy bankowe. Stąd powód zastrzegł w §3 ust. 6 umowy a także §3 ust. 6 i §11 ust. 13 regulaminu, stanowiącego integralną część umowy możliwość późniejszej weryfikacji zasadności wniosku oraz żądanie zwrotu dotacji. Na późniejszym etapie powód zweryfikował merytorycznie wniosek pozwanego, dochodząc do przekonania, że nie spełnia on przesłanek podmiotowych do udzielenia wsparcia w ramach programu. Pismem z 09 grudnia 2020 r. PFR poinformował pozwanego o decyzji w przedmiocie zwrotu subwencji finansowej, wzywając do zarazem do zwrotu subwencji – pozwany zwrócił jedynie kwotę 11.250 zł, zaś do zwrotu pozostała kwota 129.461,66

zł, przy czym zaliczenie kwoty zostało dokonane w pierwszej kolejności na zaległe odsetki ustawowe za opóźnienie na podstawie art. 451 k.c. Pozwany pismem z 09 sierpnia 2021 r. poinformował powoda o braku możliwości złożenia oświadczenia o rozliczeniu subwencji finansowej przez system bankowy – pozwany złożył w tym piśmie oświadczenie o rozliczeniu umowy subwencji. Pomimo tego pisma pozwanego powód podtrzymał wcześniejsze stanowisko domagając się nadal zwrotu całej przekazanej kwoty subwencji finansowej, informując zarazem pozwanego o bezskuteczności jego oświadczenia w przedmiocie rozliczenia subwencji. Jako podstawy prawne żądania PFR wskazywał art. 415 k.c., alternatywnie art. 471 k.c.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty, wydanego przez Sąd Okręgowy w postępowaniu upominawczym 19 grudnia 2022 r. sygn. akt III Nc 306/22 (k. 67) pozwany Z. G. wnosił o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu w raz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas od uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych oraz kwoty 17 zł tytułem zwrotu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. (sprzeciw k. 72 – 96).

Pozwany wskazywał że fakt, iż wykonuje on funkcję komornika był powodowi znany w chwili udzielania subwencji – w tym okresie organy państwa, w tym sam powód, dokonywały wykładni przepisów w ten sposób, że komornicy mogli się ubiegać o subwencje, czego dowodem jest m.in. pismo Ministerstwa Sprawiedliwości z 19 czerwca 2020 r., bowiem byli zaliczani oni do podmiotów, do których odpowiednio stosuje się reżimy przedsiębiorców. Wykładnię pojęcia przedsiębiorcy należy prowadzić w połączeniu z postanowieniami uchwały Rady Ministrów nr 50/2020 z 27 kwietnia 2020 r., poprzedzonej stanowiskiem KE, ustawami przesądzającymi o rzeczywistym statusie prawnym komorników sądowych, celami programu pomocowego na podstawie którego przyznano subwencję, postanowieniami regulaminu i umowy, przyznającymi powodowi duży zakres uznaniowości w przydzielaniu subwencji oraz postanowieniami regulaminu, obligującymi powoda do weryfikacji wnioskodawcy.

Wg pozwanego, zgodnie z notyfikacją KE, beneficjentami subwencji mieli być przedsiębiorcy bez wskazania według którego ustawodawstwa, jednocześnie mający status MP wg polskiej ustawy. Zatem odniesienie do prawa przedsiębiorców dotyczyło jedynie statusu MŚP, ponieważ dla ustalenia kręgu beneficjentów rozmiar prowadzonej działalności miał kluczowe znaczenie – duże przedsiębiorstwa były wyłączone z korzystania z tej formy pomocy. Sama umowa także wprowadza definicje, którymi się posługuje, w tym określenie przedsiębiorcy. Komornicy zaś w znaczeniu funkcjonalnym prowadzili i nadal prowadzą działalność gospodarczą, ponieważ wszelkie podejmowane przez nich czynności spełniają legalną definicję działalności gospodarczej, wskazanej w ust. 3 Prawa przedsiębiorców. Zgodnie zaś z ust. 3.1 pkt 7 załącznika do uchwały RM nr 50/2020 z 27 kwietnia 2020 r. określającego postanowienia Programu Rządowego, które powtórzone w §10 ust. 11 Regulaminu PFR może biorąc pod uwagę całokształt okoliczności, z uwzględnieniem zasady racjonalności ekonomicznej, w tym wyważenia słuszych interesów danego Beneficjenta Programu, ogółu wszystkich Beneficjentów i Skarbu Państwa oraz realizacji celów szczegółowych określonych w programie, odstąpić od stosowania niektórych spośród kryteriów stosowanych w programie. Skoro zaś powód był zobowiązany do stosowania zasady racjonalnej uznaniowości i wypłacił subwencję mając pełną świadomość, że pozwany jest komornikiem to należy uznać, że decyzją powoda nastąpiło właśnie to odstąpienie. Stąd pozwany negował stanowisko powoda o tym, że nie dokonał on weryfikacji merytorycznej wniosku, ograniczając się do formalnego zbadania jego poprawności. Co więcej po podpisaniu umowy powód wydał decyzję w oparciu o przeprowadzoną weryfikację i uwzględnienie dopuszczalnej uznaniowości decyzji. W §11 ust. 10 regulaminu wprost wskazano, że zawarcie umowy nie gwarantuje otrzymania subwencji w przypadku braku spełnienia warunków. Również w §2 ust. 7 umowy jest zaznaczone, że wypłata subwencji nastąpi dopiero po podjęciu przez PFR decyzji, która jest wydawana po zawarciu umowy i może przesądzić o wypłacie lub odmowie subwencji. Ponadto pozwany wystąpił o dotację bazując także na stanowisku Ministerstwa Sprawiedliwości wyrażonym przez Sekretarza Stanu w Ministerstwie.

Pozwany kwestionował także prawidłowość rozliczeń dokonanych przez powoda tudzież wskazaną przez niego datę wymagalności roszczenia. Pozwany zarzucał że nie można uznać aby strona powodowa wykazała istnienie po jego stronie winy, związku przyczynowego i szkody. Pozwany spełnił wszelkie wymogi związane z umorzeniem otrzymanej subwencji finansowej na poziomie 75% - prowadził nie tylko kancelarię komorniczą przez kolejne 12

miesiący po otrzymaniu subwencji ale też utrzymał średnią wymaganą umową liczbę pracowników, czego sama strona powodowa nie neguje. Wszelkie oświadczenia pozwanego są prawdziwe i nie można obciążać go ewentualnymi konsekwencjami wynikającymi ze zmieniającej się interpretacji przez samego powoda, który najpierw wydał decyzję pozytywną, a następnie uniemożliwił pozwanemu złożenie rozliczenia. Pozwany negował możliwość dochodzenia przez powoda odsetek skumulowanych jako szkody a także podnosił, że nie został wezwany do zapłaty. Ponadto pozwany wskazywał, że nie jest bezpodstawnie wzbogacony, bowiem całość subwencji została przeznaczona na utrzymanie miejsc pracy. Pozwany podniósł także sprzeczność roszczenia z zasadami współżycia społecznego, w tym zasadą równości wobec prawa, zasadą poszanowania praw nabytych, zasadą zaufania obywatela do instytucji państwowych i podmiotów realizujących zadania państwa oraz zasadą zabezpieczenia podstawowych interesów obywateli przez państwo czy zasadą profesjonalnego charakteru działań prowadzonych przez wyspecjalizowany podmiot oraz zasadą dotrzymywania umów. Powód bowiem realizował program wypłat jako zadanie zlecone przez organy państwowe, jest także spółką Skarbu Państwa.

W toku postępowania strony podtrzymywały swoje stanowiska.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Zgodnie z art. 21a ustawy z dnia 4 lipca 2019 roku o systemie instytucji rozwoju (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1103 z późn. zm., dalej: „u.s.i.r.”), Rada Ministrów, w związku ze skutkami COVID-19, mogła powierzyć Polskiemu Funduszowi Rozwoju realizację rządowego programu udzielania przedsiębiorcom wsparcia finansowego (art. 21a ust. 1 u.s.i.r.).

Na mocy uchwały Rady Ministrów nr 50/2020 z dnia 27 kwietnia 2020 roku w sprawie programu rządowego „Tarcza finansowa Polskiego Funduszu Rozwoju dla małych i średnich firm” (LEX/el. 2020) przyjęty został program rządowy Tarcza Finansowa, stanowiący stanowi załącznik do tej uchwały (zgodnie z § 1 Uchwały).

Zasadniczym celem programu była realizacja podstawowego interesu ekonomicznego Rzeczypospolitej Polskiej w postaci zapewnienia stabilności przedsiębiorstw i gospodarki. Program kierowany był do beneficjentów, którzy łącznie wytwarzali istotną część polskiego PKB. Program miał na celu zapobiegnięcie ryzyka masowej upadłości beneficjentów oraz zwolnień ich pracowników na skutek znaczących zakłóceń w funkcjonowaniu gospodarki w związku z epidemią COVID-19. Celami szczegółowymi programu było:

udostępnienie beneficjentom finansowania programowego na warunkach preferencyjnych, w istotnej części bezzwrotnego, dla zapewnienia im płynności i stabilności finansowej w okresie poważnych zakłóceń w gospodarce w związku ze skutkami pandemii COVID-19;

przekazanie rekompensat finansowych dla przedsiębiorców w związku ze szkodami w postaci utraconych dochodów lub dodatkowych kosztów poniesionych w wyniku pandemii COVID-19;

przeciwdziałanie zakłóceniom w funkcjonowaniu gospodarki w okresie kryzysu gospodarczego wywołanego pandemią COVID-19;

stabilizacja finansowa beneficjentów celem ochrony miejsc pracy i bezpieczeństwa finansowego obywateli;

zapewnienie pomocy finansowej dla sektorów szczególnie silnie dotkniętych skutkami pandemii COVID-19.

Istotnym celem programu była więc ochrona miejsc pracy i promocja zatrudnienia.

Realizację rządowego programu powierzono Polskiemu Funduszowi Rozwoju. Założycielem PFR jest Skarb Państwa.

W celu realizacji programu, PFR przyjął Regulamin ubiegania się o udział w programie rządowym. Wersja pierwotna Regulaminu obowiązywała od dnia 29 kwietnia 2020 roku. Wersja zmieniona Regulaminu została przyjęta w dniu 13 maja 2020 roku - z datą wejścia w życie w dniu 28 maja 2020 roku (Regulamin ubiegania się o udział w programie rządowym „Tarcza finansowa Polskiego Funduszu Rozwoju dla małych i średnich firm” k. 15 - 53).

W definicjach zawartych w §1 ust. 2 Regulaminu określono, że Beneficjent oznacza na potrzeby określenia podmiotu uprawnionego do udziału w Programie, przedsiębiorcę w rozumieniu art. 4 ust. 1 i 2 Prawa Przedsiębiorców pod warunkiem uznania, iż podmiot ten spełnia warunki przyznania mu statusu Mikroprzedsiębiorcy lub MŚP, wnioskującego do PFR o udzielenie subwencji finansowej, lub któremu PFR udzielił subwencji finansowej.

Mikroprzedsiębiorca oznacza na potrzeby określenia podmiotu uprawnionego do udziału w Programie, zgodnie z niniejszym Regulaminem, Beneficjenta, który na 31 grudnia 2019 r. łącznie spełnia następujące warunki: (i) zatrudnia co najmniej jednego pracownika oraz nie więcej niż dziewięciu pracowników (z wyłączeniem właściciela) oraz (ii) jego roczny obrót za 2019 r. lub suma bilansowa w 2019 r. nie przekracza kwoty 2 mln Eur. Na potrzeby ustalenia statusu Mikroprzedsiębiorcy jako podmiotu uprawnionego do udziału w Programie zgodnie z niniejszym regulaminem, przez pracownika rozumie się osobę zatrudnioną na podstawie umowy o pracę, przy czym za pracowników nie uważa się pracowników na urloпах macierzyńskich, ojcowskich, rodzicielskich wychowawczych i zatrudnionych w celu przygotowania zawodowego. Określenie statusu Mikroprzedsiębiorcy powinno uwzględniać inne warunki określone w treści niniejszego regulaminu oraz załącznika I do Rozporządzenia Pomocowego.

Finansowanie programowe udzielane było za pośrednictwem Banków, przyjmujących w imieniu PFR Wnioski odwołania, przekazujących Beneficjentom decyzje PRF, zawierających umowy subwencji finansowej w charakterze pełnomocników PFR i przekazujących Beneficjentom w imieniu PFR środki pieniężne tytułem subwencji finansowych (wyłącznie po uprzednim otrzymaniu tych środków od PFR - §3 ust. 3 regulaminu).

Zgodnie z §3 ust. 6 Regulaminu w przypadku stwierdzenia złożenia przez Beneficjenta nieprawdziwych oświadczeń lub podania we wniosku nieprawdziwych informacji, PFR może podjąć decyzję o zobowiązaniu beneficjenta do zwrotu całości lub części subwencji finansowej.

W rozdziale 3.1. Tarczy Finansowej wskazano, że programem objęci byli: przedsiębiorcy w rozumieniu art. 4 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2019 r. poz. 1292, z późn. zm.), tj. osoby fizyczne, osoby prawne lub jednostki organizacyjne niebędące osobą prawną, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonujące działalność gospodarczą oraz wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej, będący mikro-, małymi lub średnimi przedsiębiorcami spełniającymi następujące kryteria:

mikroprzedsiębiorca („Mikrofirma”) – to przedsiębiorca, który łącznie spełnia następujące warunki:

zatrudnia co najmniej 1 pracownika oraz nie więcej niż 9 pracowników, z wyłączeniem właściciela, oraz

jego roczny obrót lub suma bilansowa nie przekracza kwoty 2.000.000 EUR;

małe i średnie przedsiębiorstwo („MŚP” lub „mała i średnia firma”) – to przedsiębiorca, który zatrudnia do 249 pracowników, z wyłączeniem właściciela, a jego roczny obrót nie przekracza 50.000.000 EUR lub suma bilansowa nie przekracza 43.000.000 EUR, przy czym: (i) nie jest Mikrofirmą, lub (ii) nie jest beneficjentem Programu DP.

Program, w tym krąg beneficjentów programu, został zatwierdzony na mocy decyzji Komisji Europejskiej z dnia 27 kwietnia 2020 roku C(2020) 2822, State Aid SA.56996 (2020/N) - Poland.

PFR w swoim komunikacie z 17 maja 2020 r. wskazywał że Pkt 7. Szczegółowe informacje dotyczące ustalenia statusu przedsiębiorstwa znajdują się w Załączniku I Rozporządzenia Pomocowego. (b) Należy zaznaczyć, że odwołanie do prawa krajowego powinno być interpretowane przez pryzmat konieczności spójnej wykładni z prawem unijnym, zgodnie z fundamentalnymi zasadami prawa europejskiego, zważywszy na fakt, że rozporządzenie na gruncie prawa unijnego jest bezpośrednio stosowane w prawie krajowym nie tylko przez sądy unijne i krajowe, ale również przez jednostki. (c) Trybunał Sprawiedliwości UE konsekwentnie stoi na stanowisku, że ustalenie rozmiarów przedsiębiorstwa oraz zależności powiązań, które go dotyczą musi być rozpatrywane na gruncie definicji MŚP, tj. bez znaczenia jest czy podmiot stanowi jednostkę w sensie formalnym czy też organizacyjnym, natomiast o jej statusie

decydują powiązania z innymi przedsiębiorcami. Również krajowe sądy w swoim orzecznictwie odwołują się do definicji MŚP w świetle rozporządzeń unijnych.

(d). Stosowanie interpretacji, która wyłącznie uwzględniałaby odwołanie do definicji MŚP z ustawy Prawo przedsiębiorców oraz wykluczałaby stosowanie przepisów unijnych w kontekście wykonywania decyzji KE, oznaczałoby zatem działanie w sprzeczności z prawem unijnym oraz dotychczasowym orzecznictwem unijnym i krajowym. (e) Ugruntowane orzecznictwo oraz poglądy doktryny wskazują, że: „Legalne definicje mikro-, małego i średniego przedsiębiorcy nie mają natomiast normatywnego znaczenia dla sposobu rozumienia tych pojęć na potrzeby przepisów prawa Unii Europejskiej o pomocy państwa i na potrzeby polskich przepisów dotyczących pomocy państwa oraz implementujących w tym zakresie przepisy prawa UE. W tych przypadkach należy stosować definicję mikro-, małego i średniego przedsiębiorcy zawartą w relewantnych przepisach prawa unijnego (zob. załącznik I do rozporządzenia Komisji (UE) Nr 651/2014 z 17.6.2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu, Dz.Urz. UE L Nr 187 z 26.06.2014 r., s. 1). (komunikat k. 163 – 167)

Szczegółowe warunki wsparcia finansowego oraz zobowiązania beneficjenta programu określała umowa subwencji finansowej zawierana pomiędzy PFR a przedsiębiorcą ubiegającym się o subwencję finansową. Integralną część umowy subwencji finansowej stanowił Regulamin (§ 11 ust. 5 umowy subwencji finansowej).

Umowy subwencji były zawierane z beneficjentami programu za pośrednictwem systemu bankowego z wykorzystaniem środowiska informatycznego i sieciowego udostępnianego przez banki. Finansowanie w ramach Tarczy Finansowej PFR było udzielane po złożeniu wniosków przez przedsiębiorców za pośrednictwem kanałów elektronicznych (banków). Wniosek o udzielenie subwencji finansowej udostępniany był w bankowości elektronicznej banku jako interfejs i służył zebraniu wszelkich oświadczeń składanych przez podmiot ubiegający się o subwencję finansową – musiał on zaakceptować oświadczenia, które były w formularzu aplikacyjnym dostępnym w bankowości elektronicznej.

W dalszej kolejności oświadczenia wpisane we wniosku implementowane były do projektu umowy subwencji finansowej udostępnianej w systemie bankowości elektronicznej, która następnie była podpisywana przez beneficjenta z wykorzystaniem narzędzi autoryzacyjnych banku, w którym aplikował o subwencję.

Z uwagi na pomocowy charakter programu, polegający na udzielaniu subwencji finansowych w związku z istotnymi zakłóceniami w funkcjonowaniu gospodarki na skutek COVID-19, oraz efektywność i szybkość rozpoznawania wniosków w interesie wszystkich aplikujących przedsiębiorców kwalifikujących się jako potencjalni beneficjenci programu, PFR został uprawniony do:

stosowania możliwie automatycznych, uproszczonych i przyspieszonych procedur przyznawania subwencji finansowych, w tym ich realizowania za pośrednictwem kanałów elektronicznych (np. banków), wyłącznie z wykorzystaniem danych pochodzących od partnerów programu oraz na podstawie oświadczeń składanych przez beneficjentów programu,

przyjęcia, iż każdy beneficjent programu jest wypłacalny i zdolny do zwrotu i spłaty subwencji,

do uznawania jakiegokolwiek warunku programowego, za spełniony wyłącznie w oparciu o oświadczenie beneficjenta programu, jego przedstawiciela lub osoby, która podaje się wobec PFR za beneficjenta programu lub jego przedstawiciela (rozdział 3.2 Załącznika nr 1 do Regulaminu).

Z uwagi na wątpliwości co do statusu komorników w świetle wymagań zawartych w powyższych regulacjach odnoszących się do możliwości korzystania z Tarczy Finansowej PFR komornicy sądowi występowali m.in. do PFR o udzielenie informacji, czy mogą korzystać z wsparcia w postaci subwencji w ramach Tarczy finansowej dotyczącej mikroprzedsiębiorców. Odpowiedzi udzielane przez PFR były twierdzące, a jako warunek wskazywano zatrudniania

przynajmniej jednego pracownika, od którego pracodawca odprowadza składki na ubezpieczenie społeczne (k. 168 – 170 korespondencja mailowa).

Z. G. jest komornikiem sądowym przy Sądzie Rejonowym Poznań Stare Miasto. Prowadzi kancelarię komorniczą, jako pracodawca zatrudnia pracowników. (bezsporne)

Podczas pandemii, aby zapewnić dalsze funkcjonowanie kancelarii, w tym utrzymanie pracowników, pozwany złożył wnioski o udzielenie subwencji finansowej. W zakresie możliwości ubiegania się o dofinansowanie kierował się stanowiskiem wyrażonym przez Sekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (k. 105), opiniami prawnymi (k. 106 – 110), korespondencją e-mail skierowaną do jednego z komorników w przedmiocie możliwości zawarcia umowy subwencji z PFR przez komornika (k. 168 – 170) oraz komunikatami PFR odnośnie od oceny i rozumienia pojęcia przedsiębiorcy na gruncie Regulaminu – w odniesieniu do niepublicznej szkoły, placówki, zespoły szkół, innych placówek oraz innych form wychowania przedszkolnego a także w odniesieniu do kościelnych osób prawnych (komunikat PFR z 02.06.2020 r. k. 99, komunikat PFR z 31.12.2020 r. k. 100). PFR zawarł w tym okresie umowy subwencji także z innymi komornikami zaś ewentualna odmowa zawarcia umowy nie dotyczyła kwestii rozumienia statusu komornika na gruncie pojęcia beneficjenta a spełniania przesłanek dot. np. braku spadku obrotów (k. 117). PFR w odpowiedzi na pytania skierowane do niego przez komorników wskazał, że branża komornicza może skorzystać z subwencji pod warunkiem zatrudniania przynajmniej jednego pracownika (korespondencja email k. 168 – 170, zeznania powoda k. 172 - 173).

Cały proces zawierania umowy subwencji finansowej pomiędzy PFR a komornikiem odbywał się drogą elektroniczną za pośrednictwem Bankowości Elektronicznej, wg przygotowanego przez powoda wraz z bankami formularza aplikacyjnego.

Pozwany zaakceptował oświadczenia, które były w formularzu aplikacyjnym dostępnym w bankowości elektronicznej: że na dzień 31 grudnia 2019 roku był mikroprzedsiębiorcą, że na dzień złożenia wniosku o subwencję prowadził działalność gospodarczą, że na dzień 31 grudnia 2019 roku prowadził działalność gospodarczą oraz że jest świadomy tego, że subwencja finansowa [...] dotyczy wyłącznie przedsiębiorstw spełniających kryteria Mikro-, Małego i Średniego - Przedsiębiorcy w rozumieniu Programu.

Pozwany wnioskował o subwencję finansową w kwocie (...) zł. Po wprowadzeniu danych w formularzu wniosku, w bankowości elektronicznej został wygenerowany projekt umowy subwencji finansowej. Tak wygenerowany projekt umowy subwencji finansowej został następnie podpisany przez obie strony. Tym samym doszło do zawarcia pomiędzy PFR a pozwanym umowy subwencji finansowej nr (...) z dnia 31 lipca 2020 roku. W dniu 03.08.2020 r. PFR reprezentowany przez (...) S.A. w W. skierował do „komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym Poznań Stare Miasto w Poznaniu zwanego przedsiębiorcą” pozytywną decyzję w sprawie subwencji finansowej (decyzja k. 98)

Kwota subwencji została pozwanemu wypłacona w dniu 04 sierpnia 2020 r. (potwierdzenie przelewu k. 54).

Zgodnie z § 10 ust. 11 Regulaminu PFR mógł, biorąc pod uwagę całokształt okoliczności z uwzględnieniem zasady racjonalności ekonomicznej, w tym wyważenia słusznych interesów danego beneficjenta, ogółu wszystkich beneficjentów i Skarbu Państwa oraz realizacji celów szczegółowych określonych w programie, odstąpić od stosowania niektórych spośród wymienionych wyżej warunków programowych, każdorazowo z zastrzeżeniem stosowania się do zasad i warunków decyzji Komisji Europejskiej dotyczącej programu.

W myśl § 11 ust. 13 Regulaminu w przypadku, gdy beneficjent otrzymał subwencję finansową na podstawie nieprawdziwych oświadczeń, od których uzależnione było udzielenie subwencji finansowej lub wysokość subwencji finansowej, beneficjent zobowiązany był do niezwłocznego, nie później niż w terminie 14 dni roboczych od otrzymania subwencji finansowej, zwrotu subwencji finansowej lub jej części na wyodrębniony rachunek techniczny Banku.

Do czasu całkowitego zwrotu subwencji finansowej przez przedsiębiorcę, PFR może kontrolować prawdziwość informacji i oświadczeń złożonych w związku z zawarciem umowy przez przedsiębiorcę lub osobę go reprezentującą.

W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości informacji lub oświadczeń zawartych w umowie może podjąć decyzję o zwrocie przez przedsiębiorcę całości lub części subwencji finansowej. W takim przypadku subwencja finansowa stanie się wymagalna w terminie 14 dni roboczych od dnia udostępnienia przedsiębiorcy informacji o decyzji PFR w sposób pozwalający przedsiębiorcy zapoznać się z informacją o decyzji PFR (§ 3 ust. 6 umowy).

Po wypłacie subwencji finansowej, korzystając z uprawnienia przewidzianego w § 3 ust. 6 umowy subwencji, PFR ustalił, że pozwany nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 Prawa przedsiębiorców, a w konsekwencji nie może być beneficjentem programu, uprawnionym do otrzymania (i zatrzymania) subwencji finansowej. PFR wskazał że pozwany jest komornikiem sądowym i zgodnie z art. 2 ust. 1 u.k.s. oraz art. 3 ust. 1 u.k.s. jest funkcjonariuszem publicznym oraz organem władzy publicznej w zakresie wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym. Natomiast nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów regulujących podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej (art. 33 ust. 1 u.k.s.s) tj w rozumieniu ustawy z 06.03.2018 r. Prawo przedsiębiorców w zw. z art. 4 ust. 1 u.p.p. PFR wezwał w związku z tym pozwanego do zwrotu subwencji w terminie 14 dni (pismo PFR z 09.12.2020 r. k. 55 – 57). W odpowiedzi na powyższe Komornik pismem z 09.08.2021 r. wskazał, że uniemożliwiono mu złożenie za pośrednictwem bankowości elektronicznej (...) S.A. oświadczenia o rozliczeniu subwencji, w związku z czym złożył stosowne oświadczenie w formie pisemnej. Komornik potwierdził zatrudnienie w kancelarii czterech pracowników oraz pracownika zatrudnionego do 31.07.2021 r. Zarazem domagał się wydania w terminie 7 dni decyzji w zakresie zwrotu części subwencji w wysokości 25% w kwocie 30.000 zł uwzględnieniem umorzenia 75% (pismo komornika k. 58 – 62). W odpowiedzi PFR pismem z 19.11.2021 r. podtrzymał swoje stanowisko że komornicy nie spełniają przesłanek wynikających z przepisów art. 4 u.p.p. oraz żądanie zwrotu dotacji (pismo z 19.11.2021 r. k. 63-64). Pozwany wpłacił na rzecz powoda kwotę 11.500 zł tytułem spłaty części subwencji niepodlegającej umorzeniu w zakresie 25% - powód nie przyjmował dalszych spłat przez pozwanego (potwierdzenia k. 111 – 116)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie na podstawie przedstawionego materiału dowodowego, a w szczególności na podstawie: regulaminu ubiegania się o udział w programie rządowym „Tarcza finansowa Polskiego Funduszu Rozwoju dla małych i średnich firm”, umowy subwencji finansowej nr (...) z dnia 31 lipca 2020 roku, potwierdzenia dokonania wypłaty subwencji finansowej, wezwania do zwrotu subwencji finansowej, potwierdzenia doręczenia wezwania do zwrotu subwencji finansowej. Dodatkowo Sąd miał na uwadze, że dokumenty te są wiarygodne, albowiem strony nie zakwestionowały ich rzetelności i autentyczności. Sąd pominął stanowisko Ministerstwa Sprawiedliwości z 2022 r. jako niemiarodajne dla ustalenia zgodnej woli stron w dacie zawierania umowy, co miało miejsce dwa lata wcześniej.

Sąd Okręgowy oparł się na zeznaniach słuchanego w charakterze strony pozwanego Z. G. (protokół k. 172 – 173). Zeznania pozwanego były spójne z dokumentacją zgromadzoną w toku postępowania, logicznie i przekonujące, obrazowały w klarowny sposób motywy jakimi kierował się pozwany zawierając sporną umowę w tym rozumienie i wykładnię pojęcia beneficjenta w ramach pomocy udzielanej przez PFR, a także okoliczności związane z wezwaniem go do zwrotu subwencji i zmiennym, niejednorodnym stanowiskiem powoda odnośnie zakresu i sposobu rozumienia pojęcia beneficjenta na gruncie pomocy subwencyjnej.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Powództwo jako niezasadne podlegało oddaleniu w całości.

Bezspornym w niniejszej sprawie jest to, że powodowi Polskiemu Funduszowi Rozwoju S.A. w W. powierzono realizację rządowego programu udzielania przedsiębiorcom wsparcia finansowego w związku ze skutkami COVID-19 „Tarcza finansowa Polskiego Funduszu Rozwoju dla małych i średnich firm” oraz to, że strony zawarły umowę subwencji finansowej nr (...) z dnia 31 lipca 2020 roku, na podstawie której pozwany komornik Z. G. otrzymał subwencję finansową w wysokości (...) zł. Bezspornie powód od chwili składania wniosku przez pozwanego miał informację że jest on komornikiem a umowa zawarta poprzez pełnomocnika – (...)S.A. została poparta decyzją PFR o przyznaniu subwencji.

W ocenie powoda subwencja finansowa wypłacona pozwanemu podlega zwrotowi, bowiem komornik sądowy nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy Prawo przedsiębiorców (u.p.p.), w związku z czym nie mógł on być beneficjentem programu rządowego Tarcza Finansowa. Oświadczenia złożone przez pozwanego, dotyczące posiadania statusu przedsiębiorcy oraz powadzenia działalności gospodarczej zawarte w umowie subwencji należy uznać za nieprawdziwe. W konsekwencji złożenia nieprawdziwych oświadczeń po stronie pozwanej powstał obowiązek zwrotu subwencji. Powód podkreślił, że z uwagi na pomocowy charakter programu oraz szybkość rozpoznawania wniosków w interesie aplikujących przedsiębiorców został uprawniony do stosowania uproszczonych procedur przyznawania subwencji, m.in. na podstawie oświadczeń składanych przez beneficjentów programu. PFR przyznane zostało uprawnienie do kontrolowania (już po zawarciu umowy) prawdziwości informacji i oświadczeń złożonych przez beneficjentów, a w przypadku stwierdzenia nieprawdziwości takich informacji lub oświadczeń - uprawnienie do podjęcia decyzji o zwrocie subwencji.

Pozwany nie kwestionował okoliczności, że złożył wniosek o przyznanie subwencji, mając świadomość brzmienia art. 33 ustawy o komornikach sądowych w brzmieniu od dnia 1 stycznia 2019 r., wskazywał jednak, iż rozumienie pojęcia beneficjenta przez samego powoda w tym okresie było inne, niż zostało to zaprezentowane w pismach wzywających do zwrotu subwencji.

Powód wskazywał podstawy swego żądania jako odszkodowanie w rozumieniu art. 415 ewentualnie 471 k.c. alternatywnie zaś jako bezpodstawne wzbogacenie w rozumieniu art. 405 k.c.

Art. 415 k.c. normuje podstawową zasadę odpowiedzialności opartej na winie sprawcy szkody. Za szkodę odpowiada osoba, której zawinione zachowanie jest źródłem powstania tej szkody. Zdarzeniem sprawczym w rozumieniu art. 415 k.c. jest zarówno działanie, jak i zaniechanie. Pierwsze polega na zachowaniu się aktywnym, drugie na zachowaniu się biernym. Zaniechanie może być uznane za „czyn” wtedy, gdy wiąże się z ciężącym na sprawcy obowiązkiem czynnego działania i niewykonaniem tego obowiązku (por. np. wyrok SN z dnia 16 maja 1964 r., I CR 63/64, OSNCP 1965, nr 3, poz. 43, z glosą S. Wójcika). Czyn sprawcy, pociągający za sobą odpowiedzialność cywilną musi wykazywać znamiona niewłaściwości postępowania od strony przedmiotowej, co określa się mianem bezprawności czynu, i od strony podmiotowej, co określa się jako winę w znaczeniu subiektywnym. W orzecznictwie dominuje pogląd wskazujący na konieczność rozdzielenia zakresów obu tych pojęć, tj. bezprawności i winy, co oznacza, że pojęcie winy należy odnieść jedynie do opisu podmiotowych cech zachowania się sprawcy szkody. Jest jednak oczywiste, że dopiero czyn bezprawny może być oceniany w kategoriach czynu zawinionego w rozumieniu art. 415 k.c. Bezprawność – jako przedmiotowa cecha czynu sprawcy – jest ujmowana jako sprzeczność z obowiązującym porządkiem prawnym. Pojęcie porządku prawnego obejmuje nakazy i zakazy wynikające z normy prawnej, lecz także nakazy i zakazy wynikające z norm moralnych i obyczajowych, określanych jako „zasady współżycia społecznego” lub „dobre obyczaje” (np. wyrok składu siedmiu sędziów SN z dnia 31 stycznia 1968 r., III PRN 66/67, OSPiKA 1968, z. 12, poz. 261, z notką H. Paruzal oraz z omówieniem A. Szpunara i W. Wanatowskiej, Przegląd orzecznictwa, NP 1969, nr 5, s. 784). Z wyroku SN z dnia 7 maja 2008 r., II CSK 4/08, LEX nr 424363, wynika, że można przypisać winę sprawcy czynu w sytuacji, w której istnieją podstawy do negatywnej oceny jego zachowania z punktu widzenia zarówno obiektywnego, jak i subiektywnego. Brak przekonujących ustaleń co do bezprawnego charakteru działania określonej osoby eliminuje w ogóle możliwość rozważania odpowiedzialności tej osoby, przynajmniej w świetle przepisów o odpowiedzialności deliktowej (por. wyrok SN z dnia 15 marca 2007 r., II CSK 528/06, LEX nr 305695).

W zakresie odpowiedzialności kontraktowej z art. 471 k.c. wierzyciel ma prawo oczekiwać, że dłużnik spełni obciążające go świadczenie, a więc że zachowa się zgodnie z treścią zobowiązania, zaspokajając jednocześnie określony w jego treści interes wierzyciela. Naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania można dochodzić jednak tylko wówczas, gdy strony łączył umowny stosunek zobowiązaniowy, czyli wtedy, gdy istniała ważna umowa. Artykuł 471 k.c. nie znajdzie natomiast zastosowania w wypadku zawarcia umowy nieważnej, a naprawienia szkody powstałej w takich okolicznościach lub innego roszczenia można wówczas

poszukiwać w oparciu o podstawy pozostające w ramach innych reżimów odpowiedzialności (wyrok SN z dnia 15 listopada 2001 r., III CKN 506/00, LEX nr 53103).

Strona powodowa twierdziła, że komornik nie mógł zawrzeć z nią umowy subwencji, bowiem nie spełniał kryteriów podmiotowych, wynikających z regulaminu udzielania subwencji – powód miał nie mieć świadomości tego, że pozwany jest komornikiem – system przyjmujący zgłoszenia działał w sposób zautomatyzowany i maksymalnie uproszczony ze względu na okoliczności związane z pandemią COVID-19. Z tego względu dopiero na późniejszym etapie dokonując weryfikacji umowy uznał, że komornik złożył nieprawdziwe oświadczenia o pozostawianiu przedsiębiorcą, co dalej stanowiło podstawę do żądania zwrotu subwencji. Pozwany argumentował, że o okoliczności, że jest komornikiem informował już na etapie składania wniosku poprzez system bankowy, zaś rozumienie pojęcia beneficjenta programu obejmujące również komorników wynikało z informacji przekazywanych przez organy państwa oraz w tym czasie samego powoda. Zatem nie można mówić o winie w działaniu komornika, podobnie jako o bezpodstawności wzbogacenia po jego stronie, także z tego względu że subwencja została spożytkowana zgodnie z jej przeznaczeniem na utrzymanie miejsc pracy osób zatrudnionych przez komornika.

W ocenie Sądu należało dla rozstrzygnięcia powstałego sporu sięgnąć do momentu zawierania umowy, informacji publicznie przekazywanych wówczas przez strony oraz inne organy państwa oraz interpretacji pojęcia beneficjenta w rozumieniu umowy i regulaminu na datę powstawania zobowiązania.

Oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają okoliczności, w których złożone zostało, zasady współzycia społecznego oraz ustalone zwyczaje (art. 65 § 1 k.c.). W myśl art. 65 § 2 k.c., w umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. W orzecznictwie przeważa zdecydowanie stanowisko, że na gruncie art. 65 k.c. zastosowanie znajduje kombinowana metoda wykładni oparta na kryteriach obiektywnych i subiektywnych (uchwała SN(7) z 29.06.1995 r., III CZP 66/95, OSNC 1995, nr 12, poz. 168, oraz Wyrok SN z 8.10.2004 r., V CK 670/03, OSNC 2005, nr 9, poz. 162, wyrok SN z 29.05.2015 r., V CSK 446/14, LEX nr 1793712, wyrok SN z 30.10.2019 r., V CSK 134/18, LEX nr 2772563). Obejmuje ona ustalenie sensu oświadczenia woli, z uwzględnieniem tego jakie rzeczywiście znaczenie funkcjonowało między stronami, zatem jaka była rzeczywista wola stron. Wymaga to wyjaśnienia, jak strony rozumiały złożone oświadczenie woli, a w szczególności, jaki sens łączyły z użytym w oświadczeniu woli zwrotem lub wyrażeniem. Jeśli okaże się, że strony nie przyjmowały tego samego znaczenia oświadczenia woli, konieczne jest przejście do wykładni (obiektywnej), w której właściwy dla prawa sens oświadczenia woli ustala się na podstawie przypisania normatywnego, czyli tak, jak adresat sens ten rozumiał i rozumieć powinien.

O prymacie sensu składanych oświadczeń nad sposobem ich wyrażenia rozstrzyga sam ustawodawca, który w art. 65 § 2 k.c. stanowi, że w umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. Zasadzie tej przypisywane jest jednak szersze znaczenie, jako aktualnej również w przypadkach składania oświadczeń woli innych niż w ramach zawarcia umowy. Dopiero wówczas, gdy nie da się ustalić, że oświadczeniom przydawana była tożsama treść, choćby determinowana subiektywnym pojmowaniem użytych znaków, zachodzą podstawy do zastosowania wzorca obiektywnego, uwzględniającego sposób zrozumienia oświadczeń przez rozsądnego i starannego odbiorcę. (zob. M. Zirk-Sadowski [w:] System Prawa Administracyjnego, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, t. 4, L. Leszczyński, B. Wojciechowski, M. Zirk-Sadowski, Wykładnia w prawie administracyjnym, Warszawa 2012, s. 205–206; uchwała NSA (7) z 10.12.2009 r., I OPS 8/09, LEX nr 531150).

Nie można jednak przyjąć takiego znaczenia interpretowanego zwrotu, który pozostawałby w sprzeczności z pozostałymi składnikami wypowiedzi. Klóciłoby się to bowiem z założeniem o racjonalnym działaniu uczestników obrotu prawnego (wyrok SN z 31.01.2008 r., II CSK 406/07, LEX nr 452990.).

Zatem przy wykładni oświadczenia woli należy – poza kontekstem językowym – brać pod uwagę także okoliczności złożenia oświadczenia woli, czyli tzw. kontekst sytuacyjny (art. 65 § 1 k.c.) a także omówione powyżej cele instytucji prawnych, w ramach których są zawierane umowy. Obejmuje on w szczególności przebieg negocjacji, dotychczasowe doświadczenie stron, ich status (wyrażający się przykładowo prowadzeniem działalności gospodarczej). Niezależnie

od tego z art. 65 § 2 k.c. wynika nakaz kierowania się przy wykładni umowy jej celem. Nie jest przy tym konieczne, aby był to cel uzgodniony przez strony, wystarczy cel zamierzony przez jedną stronę, który jest wiadomy drugiej (wyrok SN z 5.03.2008 r., V CSK 418/07, LEX nr 577236.). Dla oceny sposobu rozumienia oświadczenia woli miarodajna jest chwila jego złożenia, a późniejsze zachowania składającego oświadczenie oraz adresata mogą być jedynie potwierdzeniem przydawania oświadczeniu określonej treści. (wyrok SN z 30.10.2019 r., V CSK 134/18, LEX nr 2772563). Należy przy tym podzielić pogląd, że także na gruncie prawa polskiego, i to nie tylko w zakresie stosunków z udziałem konsumentów (art. 385 § 2 k.c.), wątpliwości należy tłumaczyć na niekorzyść strony, która zredagowała umowę. Ryzyko wątpliwości wynikających z niejasnych postanowień umowy, nie dających usunąć się w drodze wykładni, powinna bowiem ponieść strona, która zredagowała umowę (tak wyrok SN z 5.03.2010 r., IV CSK 382/09, LEX nr 852584, wyrok SN z 9.10.2014 r., IV CSK 10/14, LEX nr 1552150, z dnia 29 maja 2015 roku, wyrok SN z 29.05.2015 r., V CSK 446/14, LEX nr 1793712).

W ocenie Sądu Okręgowego strona powodowa nie wykazała, aby w dacie zawierania umowy z pozwanym nie posiadała informacji o tym, że pozwany jest komornikiem, zaś jego wniosek wiąże się z wykonywaną przez niego funkcją publiczną. Dowodzi tego choćby treść decyzji o pozytywnej weryfikacji i przyznaniu subwencji kierowanej do pozwanego określonego jako komornika sądowego. Zatem należało uznać, iż pozwany wykazał, że ubiegał się o pomoc w ramach wykonywanego zawodu. Powód mógł i powinien był zweryfikować oświadczenia składane przez pozwanego już w dacie ich wpłynięcia za pośrednictwem systemu bankowego. Pozwany nie miał innej możliwości złożenia wniosku niż poprzez zaznaczenie oświadczeń przygotowanych w formularzu. Natomiast bez wątpienia powód miał wiedzę że pozwany jest komornikiem już w dacie składania wniosku – dane do decyzji o przyznaniu subwencji jak wynika z mechanizmu opisanego przez strony, pochodziły z formularza wniosku składanego za pośrednictwem systemu bankowego, pełniącego rolę pełnomocnika.

W ocenie Sądu Okręgowego sam powód w tym czasie uznawał, że Beneficjentem programu mogą być także komornicy jako podmioty które wprawdzie nie są przedsiębiorcami, ale w odniesieniu do pełnionej przez nich funkcji zastosowanie mają odpowiednie przepisy jak dla przedsiębiorców. Wynika to zarówno z komunikatów kierowanych do opinii publicznej przez centralne organy państwa, Krajową Radę Komorniczą, która konsultowała się z właściwymi ministerstwami, jak również ze stanowiska samego PFR, kierowanego bezpośrednio do komorników m. in w korespondencji email dołączonej do pisma z dnia 12 września 2023 r. W ocenie Sądu uznanie, że komornicy mogą być Beneficjentami programu subwencji wynika z wykładni celowościowej programu i taką wykładnię przyjął w dacie zawierania umowy PFR, a następnie wykładnia ta została zmieniona przez powoda w toku wykonywania umowy subwencji.

Dyrektywy wykładni celowościowo-funkcjonalnej przewidują, że jeżeli w procesie wykładni uwzględnia się cele prawa, to posługując się celem normy, należy go ustalić w ten sposób, by był on zgodny, co najmniej z celem instytucji, do jakiej interpretowana norma należy (wyrok NSA z 4.02.2020 r., II GSK 3025/17, LEX nr 2786036; zob. też wyroki NSA z 4.02.2020 r.: II GSK 3026/17, LEX nr 3047040, i II GSK 3027/17, LEX nr 3059153).

Dodatkowo utrwalony jest pogląd, że od literalnego znaczenia przepisu można odstąpić wtedy, gdy językowe dyrektywy interpretacyjne prowadzą do rażąco niesprawiedliwych rozstrzygnięć lub pozostających w oczywistej sprzeczności z powszechnie akceptowanymi normami moralnymi (zob. np. wyrok TK z 28.06.2000 r., K 25/99, OTK 2000/5, poz. 141; wyroki SN z 8.01.1993 r., III ARN 84/92, LEX nr 3913, i z 8.05.1998 r., I CKN 664/97, LEX nr 34214; uchwała SN (7) z 25.04.2003 r., III CZP 8/03, LEX nr 77172). Odstępstwo od językowej interpretacji przepisu dopuszczalne jest także wtedy, gdy wykładnia gramatyczna niweczy cel instytucji prawnej (zob. wyrok NSA z 19.11.2009 r., II FSK 976/08, LEX nr 550122., zob. też L. Morawski, Zasady wykładni prawa, Toruń 2006, s. 75 i n.). W orzecznictwie wskazuje się, że w sytuacji, gdy wykładnia ustawy nie daje jednoznacznego rezultatu, należy wybrać taką wykładnię, która w najpełniejszy sposób umożliwia realizację norm i wartości konstytucyjnych (zob. uzasadnienie postanowienia TK z 5.11.2001 r., T 33/01, OTK-B 2002/1, poz. 47).

Komornicy w rozumieniu komunikatów kierowanych do nich przez Ministerstwo Sprawiedliwości, a także ze względu na wskazanie samego PFR o możliwości ubiegania się o dofinansowanie w ramach programu byli traktowani na

potrzeby określenia Beneficjenta, tak jak przedsiębiorcy. W ocenie Sądu bowiem doszło do uznania, że podmiot ten spełnia kryteria przyznania mu statusu Mikroprzedsiębiorcy, w związku z czym spełnia definicję Beneficjenta wykładaną celowościowo (a nie, że jest mikroprzedsiębiorcą w rozumieniu u.p.p.). Podobnie PFR wyklądał pojęcie Beneficjenta w tym czasie zarówno w odniesieniu do podmiotów prowadzących działalność edukacyjną jak i do podmiotów kościelnych – nie ma przy tym podstaw do przyjęcia różnego traktowania przez PFR podmiotów na rynku znajdujących się w podobnej do siebie sytuacji. Niewiarygodne w tym kontekście są twierdzenia powoda o złożeniu przez pozwanego nieprawdziwych informacji we wniosku subwencyjnym, dokonaniu przez PFR na tym etapie, ze względu na uproszczoną procedurę jedynie formalnej analizy poprawności wniosku – pozwany lojalnie wskazywał od chwili złożenia wniosku, że wnosi i udzielenie subwencji jako komornik sądowy. Na wiedzę tę po stronie powodowej wskazuje – co Sąd zaznaczał już wcześniej także określenie pozwanego jako strony w treści wydanej decyzji o udzieleniu subwencji. Świadczy to także o intencjonalnym uznaniu komorników za Beneficjentów w rozumieniu programu, a nie jako przedsiębiorców w rozumieniu u.p.p. W ocenie Sądu Okręgowego działania powodowego Funduszu świadczą o tym, że to po jego stronie leży zmiana interpretacji pojęcia Beneficjenta już w toku wykonywania umowy. Z tego względu wzywanie komornika do zwrotu subwencji, zablokowanie możliwości złożenia wniosku o umorzenie i możliwości zwrotu części subwencji należy traktować jako brak lojalności kontraktowej i naruszenie art. 354 k.c. Wszystko to prowadzi do przekonania o braku odpowiedzialności pozwanego, ze względu na nieistnienie winy lub bezprawności – a zatem o niezasadności roszczenia jako takiego, niezależnie od przyjętej podstawy prawnej żądania kontraktowej, deliktowej czy też w zakresie bezpodstawnego wzbogacenia. Zgodnym zamiarem stron było bowiem zawarcie umowy pomiędzy PFR a pozwanym jako komornikiem traktowanym jako podmiot który spełnia wymagania jak dla Mikroprzedsiębiorcy tj. dotyczące zatrudnienia i poziomu obrotu.

Zważyć należy że podmioty uprawnione do udziału w programie, określają przepisy regulaminu. Zgodnie z § 1 ust. 2 regulaminu podmiotem uprawnionym do udziału w programie jest przedsiębiorca w rozumieniu art. 4 ust. 1 i 2 u.p.p. – pod warunkiem uznania, że podmiot ten spełnia kryteria przyznania mu statusu mikroprzedsiębiorcy lub małego bądź średniego przedsiębiorcy, wnoszącego do PFR o udzielenie subwencji finansowej lub któremu PFR udzielił subwencji finansowej. Z kolei według art. 4 ust. 1 i 2 u.p.p. przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą. Przedsiębiorcami są także wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.

Zgodnie z art. 33 ust. 1 u.k.s. komornik nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów regulujących podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej, a więc w rozumieniu u.p.p. Przepis art. 1 u.p.p. stanowi bowiem, że Prawo przedsiębiorców określa zasady podejmowania, wykonywania i zakończenia działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w tym prawa i obowiązki przedsiębiorców oraz zadania organów władzy publicznej w tym zakresie.

Z literalnej wykładni wskazanych przepisów wynikałoby więc, że skoro program stosuje się tylko do przedsiębiorców w rozumieniu art. 4 ust. 1 i 2 u.p.p. (§ 1 ust. 2 regulaminu), a komornik sądowy nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów tej ustawy (art. 33 ust. 1 u.k.s.), to komornicy sądowi nie mogą skorzystać z tego programu. Tak też argumentował PFR na etapie wnoszenia pozwu i popierał taką interpretację w toku postępowania. Niemniej prawidłowa interpretacja przepisu prawa a także zgodnego zamiaru stron w chwili zawierania umowy, wskazują że PFR zmieniał swoje stanowisko w zakresie rozumienia pojęcia Beneficjenta co nie może obciążać w żadnej mierze pozwanego. Przy czym jak się wydaje na gruncie niniejszego postępowania – uznanie komorników za podmioty mogące być Beneficjentami programu było zasadne i całkowicie zgodne z celami programu.

Do tej konkluzji doprowadziła Sąd Okręgowy całościowa wykładnia przepisów, które regulowały pomoc państwa dla podmiotów działających na rynku w związku ze stanem epidemii COVID-19. Z treści uchwały nr 50/2020, programu i regulaminu wynika, że podstawowym celem tych działań była pomoc podmiotom, które znalazły się w trudnej sytuacji ekonomicznej w związku z epidemią COVID-19. Wprost o tym stanowi § 2 ust. 2 regulaminu, który wskazuje, że: „Zasadniczym celem Programu jest realizacja podstawowego interesu ekonomicznego Rzeczypospolitej Polskiej w postaci zapewnienia stabilności przedsiębiorstw i gospodarki. [...] Program ma na celu zapobiegnięcie ryzyka

masowej upadłości Beneficjentów oraz zwolnień ich pracowników na skutek znaczących zakłóceń w funkcjonowaniu gospodarki w związku z epidemią COVID-19”.

Komornicy sądowi są podmiotami, których sposób zorganizowania i funkcjonowania jest podobny do działalności przedsiębiorców. Komornicy organizują bowiem i prowadzą kancelarię komorniczą (art. 7 ust. 1 u.k.s.), zatrudniają pracowników na podstawie umowy o pracę, umowy zlecenia, umowy o dzieło lub umowy o świadczenie usług (art. 153 ust. 1 u.k.s.), koszty działalności egzekucyjnej, takie jak koszty osobowe i rzeczowe, pokrywają z uzyskanej przez siebie prowizji z opłat egzekucyjnych (art. 152 u.k.s.). Do komorników stosuje się przepisy ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2647 z późn. zm.), ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1230 z późn. zm.) oraz ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2561 z późn. zm.), dotyczące osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą (art. 33 ust. 3 u.k.s.). W zakresie ubezpieczeń społecznych (ustawa z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1230 z późn. zm.) i zdrowotnych komornik sądowy może korzystać z tych samych rozwiązań, które przewidziane są dla przedsiębiorców. Ustawodawca zrównał więc w tym zakresie pozycję komorników sądowych z pozycją osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą.

W okresie pandemii COVID-19 faktyczne skutki wprowadzenia ustawowych ograniczeń w prowadzeniu działalności dotknęły komorników sądowych w analogiczny sposób jak przedsiębiorców. Komornicy sądowi prowadzili bowiem bieżącą działalność związaną z funkcjonowaniem kancelarii, w tym w szczególności zatrudnieniem pracowników. Zakazy i ograniczenia związane z pandemią także ich dotknęły, czego przykładem może być wprowadzony wówczas zakaz wykonywania wyroków eksmisyjnych. Komornicy sądowi w chwili otrzymania dotacji spełniali, tak jak inni przedsiębiorcy, warunki programu do otrzymania dotacji, czyli spadły im przychody do odpowiedniego, zdefiniowanego w programie poziomu – jak wynika z dokumentacji zgromadzonej w aktach odmowy PFR w stosunku do Komorników nie dotyczyły wówczas kwestii rozumienia pojęcia beneficjenta a innych przesłanek wynikających z programu. Co istotne komornicy sądowi, składając wnioski w systemie bankowości elektronicznej w formie oświadczenia o określonej treści, składali je zgodnie ze stanowiskiem swojego organu nadzoru, czyli Ministra Sprawiedliwości. Nie ma przy tym znaczenia że dwa lata później Minister Sprawiedliwości zmienił swoją wykładnię, na co powoływał się powód w toku procesu. Jak wynika z materiału dowodowego Polski Fundusz Rozwoju pozytywnie odniósł się do znacznej większości złożonych przez nich wniosków, wydając decyzje pozytywne.

Na skutek pozytywnej decyzji wydanej po zawarciu umowy PFR wypłacił środki, które zostały spożytkowane przez komornika sądowego zgodnie z umową, tj. na pokrycie bieżących kosztów prowadzonej działalności – powodowy PFR nie negował tej okoliczności. Wypłacenie tych środków spowodowało, że pozwany nie musiał podejmować niekorzystnych decyzji dotyczących jego działalności, jak np. zwolnienia pracowników czy zleceniobiorców. W związku z tym pozbawianie go prawa do skorzystania z pomocy przewidzianej programem nie znajduje uzasadnienia.

Wykładnia celowościowa (funkcjonalna) przepisów regulujących udzielanie wsparcia w ramach programu prowadzi także do wniosku, że z pomocy tej powinni korzystać komornicy sądowi. Z przywołanego już § 2 ust. 2 regulaminu wynika, że zasadniczym celem programu jest realizacja podstawowego interesu ekonomicznego Rzeczypospolitej Polskiej w postaci zapewnienia stabilności gospodarki. Program ma na celu zapobiegnięcie zwolnieniom pracowników na skutek znaczących zakłóceń w funkcjonowaniu gospodarki w związku z epidemią COVID-19. Przyznanie pomocy komornikom sądowym jest więc zgodne z celami przyjętych regulacji. Prawidłowo więc postąpił PFR, który przyznał subwencję komornikowi sądowemu – najpierw zajmując stanowisko pozytywne co do możliwości ubiegania się o subwencje w wyniku indywidualnych wystąpień osób zainteresowanych (k. 168-170), a następnie wydając pozytywne decyzje oraz zawierając umowę o subwencji finansowej. Skoro więc podmiot odpowiedzialny za realizację programu, czyli PFR, przyznał komornikom sądowym subwencję w formie decyzji, to należy uznać i domniemywać, że interpretacja przepisów przez ten podmiot była właściwa. Zgodne z tą interpretacją było także stanowisko Ministerstwa Sprawiedliwości z 2020 r., również opowiadające się za przyznaniem komornikom subwencji. Nie tylko wykładnia celowościowa (funkcjonalna) przemawia za uprawnieniem komorników sądowych do otrzymania subwencji, ale także zasada zaufania obywateli do działania organów państwowych. Zarówno bowiem PFR, jak

i Ministerstwo Sprawiedliwości uznały, że komornikom sądowym przysługuje uprawnienie do subwencji. W tym kontekście należy również ocenić roszczenie powoda jako sprzeczne z art. 5 kc – bo naruszające właśnie zasadę zaufania obywatela do państwa.

Z tych względów Sąd Okręgowy uznał, iż strona powodowa nie wykazała istnienia winy po stronie pozwanego ani także szkody w rozumieniu przepisów 415 k.c. i 471 k.c. Strony w dacie zawierania umowy subwencji uznawały, że pozwany komornik spełnia definicję Beneficjenta w rozumieniu Regulaminu i jako do komornika było kierowane oświadczenie woli powoda PFR o zawarciu umowy – poprzez pełnomocnika w osobie Banku. Przy tym powód nie wykazywał aby do zawarcia umowy doszło z naruszeniem czy też przekroczeniem granic pełnomocnictwa udzielonego (...) S.A. w W.. Dalsze zaś postępowanie Powoda w toku wykonywania umowy – zablokowanie komornikowi możliwości złożenia wniosku o rozliczenie subwencji i jej częściowe umorzenie należy uznać za naruszenie reguł wynikających z art. 354 k.c.

Nie sposób uznać także, aby powód poniósł w związku z umową subwencji także szkodę – środki subwencyjne zostały – czego sam PFR nie kwestionuje – zużyte na cele zgodnie z programem, tj. utrzymanie miejsc pracy i wsparcie podmiotów polskiej gospodarki w związku z pandemią i spadkiem dochodów beneficjenta. Nie sposób w świetle powyższego uznać, iż strona powodowa wykazała istnienie szkody co do zasady – wykazanie to nie ogranicza się do określenia kwoty żądania matematycznie wyliczonego w pozwie.

Nie można także z tych względów mówić o bezpodstawności wzbogacenia po stronie pozwanego w rozumieniu art. 405 kc – przesunięcie majątkowe posiada bowiem ważną podstawę prawną, wynikającą ze zgodnych oświadczeń stron, które przybrały kształt umowy subwencji. Nie można mówić o tym, aby oświadczenia komornika były nieprawdziwe, skoro obie strony rozumiały je w dacie zawierania umowy tak samo, nie było także zamiarem pozwanego wprowadzenie powoda w błąd co do spełniania wymogów które finalnie zakwalifikowały go podmiotowo do Beneficjentów w rozumieniu definicji wskazanych w regulaminie.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy oddalił powództwo w całości, w odniesieniu do każdej ze wskazywanych podstaw prawnych, o czym orzeczono jak w sentencji w punkcie 1.

O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie art. 98 §1 k.p.c. stosownie do jego wyniku obciążając nimi stronę powodową w całości. Kwota zasądzona została obliczona w oparciu o §2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r. w brzmieniu aktualnym – kwota 5.400 zł oraz na podstawie art. 1 ust. 1 pkt 2 ustawy z 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2111) – kwota 17 zł. Z tych względów orzeczono jak w sentencji w punkcie 2.

Sędzia SO Kamila Grajewska